

Nr 382.

Av herr **Welin**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 312, angående anslag till undervisning i trädgårdsskötsel.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 312 till riksdagen angående anslag till undervisning i trädgårdsskötsel lämnas åtskilliga förslag till främjande av trädgårdsundervisningen.

Utöver de här framlagda förslagen tillåter jag mig påkalla statens intresse för en annan form av trädgårdsundervisning, nämligen ettåriga sommarkurser för kvinnor.

Kurserna böra fortgå hela växtperioden och omfatta i främsta rummet praktiskt arbete men därjämte även teoretisk undervisning i trädgårdsskötsel och några andra ämnen, som stå denna nära, exempelvis botanik. Sådana kurser förekomma för närvarande, såvitt det är mig bekant, vid Aug. Abrahamssons stiftelse å Näås och vid Önnestads folkhögskola.

Kurser av detta slag, vilka lämpligen kunde förläggas till folkhögskolorna och lanthushållsskolorna, skulle avse utbildande av trädgårds-skötare för eget behov och å allmänna anstalter samt större gårdar, sålunda icke utbildande av konsulenter eller lärarinnor. Dessa kurser skulle helt säkert få stor betydelse för spridande av större kunskap om trädgårdsodlingen och dess uppgift i folknäringen och hemtrevnaden. Någon längre motivering för desamma liksom närmare redogörelse för deras organisation medger mig icke den av omständigheterna strängt beskurna motionstiden att lämna, utan ber jag få hänvisa till den av mig till chefen för kungl. jordbruksdepartementet ingivna skrivelse, vilken omnämnes i kungl. propositionen sid. 4 och här återfinnes som bilaga. Lika litet har jag av samma anledning här kunnat lämna någon beräkning av kostnaderna för statsverket, i händelse det vill understödja denna skolform. I nämnda skrivelse finnas emellertid några beräkningar i detta avseende intagna.

Med anledning av det anförda tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville besluta att lämna understöd åt ettåriga sommarkurser i trädgårdsskötsel för kvinnor.

Stockholm den 1 april 1919.

S. Welin.

Bilaga.

Till statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet.

Med anledning av det av tillkallade sakkunniga den 16 mars 1918 avgivna »Betänkande rörande åtgärder för främjande av trädgårdsodlingen företrädesvis bland mindre jordbrukare och lägenhetsinnehavare» tillåter jag mig göra följande framställning.

Till en början vill jag på det livligaste instämma i de sakkunnigas starka framhållande av trädgårdsodlingens stora betydelse för vår folknäring — i allmänhet och icke minst under dessa kristider — en betydelse som till och med hade kunnat än skarpare framhållas, särskilt ur hygienisk synpunkt, alldenstund de vegetabiliska produkternas värde ur hälsosynpunkt är alltför mycket underskattat.

Och likaledes vill jag gärna tro, att alla de åtgärder för trädgårdsodlingens höjande, som föreslås, äro av stor vikt, ehuru jag icke kan frigöra mig från den tanken, att de rent pomologiska åtgärderna fått en väl stark betoning. Det heter till exempel å sid. 21: »De i fruktodlareföreningarna anställda trädskötarnas utbildning är således det första, som bör bli föremål för hjälp från statens sida». För min del förstår jag till fullo fruktodlingens stora betydelse både ur statsekonomisk och folknäringssynpunkt, men gäller det att driva fram trädgårdsodlingen »företrädesvis bland mindre jordbrukare och lägenhetsinnehavare», och vill man snarast möjligt — redan nu för kristiden — se resultatet av statsåtgärderna, synes det, som man i första rummet skulle lägga an på att väcka intresse för och sprida kunskap om den övriga trädgårdsodlingen, särskilt köksträdgårdsodling, vars nytta är mera gripbar för de bredare folklagen. Med hänsyn härtill är det mycket väbetänkt, att — såsom föreslagits i betänkandet — trädskötarna erhålla undervisning även i vanlig trädgårdsskötsel.

Behovet av elementära trädgårdskurser. Det är emellertid en annan sak, som är föremål för min framställning, och som synes vara fullkomligt förbisedd av de sakkunniga, nämligen beredandet av en på samma gång elementär och tämligen grundlig undervisning i trädgårdsodlingen för dem, som behöva kunskap på detta område

för eget bruk eller för fortsatta trädgårdsstudier. En sådan undervisning synes mig bäst kunna beredas genom kurser, som omfatta en hel växtperiod, således på en 6—8 månader, allt efter läget i landet, och som äro tillgängliga för vem som helst utan förutgående utbildning.

Sådana kurser förekomma nog men väl huvudsakligen som lärlingkurser hos enskilda trädgårdsmästare. Vid dessa torde emellertid utbildningen i regeln bli tämligen ensidig, och den torde så gott som uteslutande omfatta det praktiska arbetet. Den teoretiska undervisning, som bör gå hand i hand med den praktiska, blir sannolikt i hög grad tillbakasatt.

Såvitt jag känner, utövas genom staten ingen sådan undervisning, som den jag avser, om man undantager trädgårdskursen vid Aug. Abrahamssons stiftelse å Näås, vilken stiftelse numera tillhör staten. Denna kurs fortgår under hela växtperioden. Utom det praktiska arbetet i stiftelsens trädgård förekommer för eleverna dels teoretisk undervisning i trädgårdsskötseln och dels få dessa avhöra de allmänna föreläsningarna vid seminariet samt deltaga i lekövningar m. m. på kvällarna.

De nu befintliga av staten understödda trädgårdsskolorna torde alla vara tvååriga och avse utbildandet av trädgårdsmästare, och de fylla för visso i detta avseende på bästa sätt sin uppgift, men för dem, som vilja hava kunskap om trädgårdsodlingen för att huvudsakligen använda denna för eget bruk, äro de alldeles för långa.

Om dessa kurser sålunda äro för vidlyftiga för den mindre jordbrukaren, så äro de trädgårdskunskaper, som kunna inhämtas genom skolträdgårdar, alldeles för otillräckliga. Utan att förringa skolträdgårdarnas betydelse bör dock påpekas, att de äro avsedda för barn. Men för att man på bästa sätt skall kunna tillgodogöra sig trädgårdsundervisningen, fordras nog en viss mogenhet. Likaledes är den trädgårdsundervisning, som meddelas genom lantmannaskolan, otillräcklig för den, som vill hava en grundligare kunskap i ämnet, särdeles som den är uteslutande teoretisk och skolan i de flesta fall är förlagd till vintern. Och även trädgårdsundervisningen i lanthushållsskolorna är otillräcklig, åtminstone så till vida som dessa skolor vanligen pågå endast tre månader och således arbetar under endast en del av växtperioden kanske till och med på vintern. På sin höjd kunna de giva en på en viss årstid inriktad undervisning.

Jag kan icke finna annat än att staten här lämnat en stor lucka öppen, som det gäller att fylla.

Och då staten understödjer en hel del olika utbildningsanstalter på lanthushållningens område för de bredare folklagen, synes det även vara på sin plats, att staten understödjer skolor, som avse att sprida en grundligare kunskap i trädgårdsskötseln bland samma folklager.

Dessa trädgårdsskolor kunde måhända kallas *sommarkurser i trädgårdsskötsel*. Jag tillåter mig utkasta några linjer för deras organisation.

Lämpligast torde de böra förläggas till folkhögskolorna, som mer och mer utvecklats till kulturhårdar för landsbygden, var och en inom sin ort. Med dessa äro i regel förenade lantmannaskolor om vintern och dessutom en hushållskurs under sommaren, vare sig denna hushållskurs utgöres av en husmoderskola eller en lanthushållsskola.

De sakkunniga synas också anse folkhögskolorna lämpliga för trädgårdsundervisning. På tal om en kurs i trädgårdsskötsel för trädgårdsskötare och jordbrukare

i Norrland heter det (sid. 36): »Till en början bör Västernorrlands läns trädgårdsskola vid Härnösand vara platsen för dylika kurser. Sedermera torde kurser i dessa vidsträckta landsdelar kunna anordnas vid folkhögskolor, om förhållandena sådant medgiva.»

Och på sid. 80 förutsättes, på tal om kvinnans hittills varande utbildning i trädgårdsskötsel, att trädgårdsundervisning bör finnas vid folkhögskolan, då det heter: »Vad vidare beträffar den kompetens trädgårdslärarinnor vid våra folkhögskolor besitter, är denna i regel ganska svag.»

Förläggningen av ifrågavarande trädgårdskurser till folkhögskolorna bör för själva undervisningen medföra den fördelen, att det är lätt att ordna den teoretiska undervisningen.

Skolorna själva böra dessutom hava den fördelen av denna anordning, att de för sina ofta stora skolhushåll och för husmoderskurser eller lanthushållsskolor erhålla erforderliga produkter, och detta till rimliga priser.

Förläggandet av trädgårdskursen till en folkhögskola medför vidare den fördelen, att den ofta talrika ungdom, som vistas vid denna och andra med densamma förenade skolor, erhåller väckelse till att vårda sig om trädgårdsskötseln och kanske även någon liten kunskap uti densamma.

Klart är, att en trädgårdskurs kan förläggas t. ex. till fristående lantmannaskolor och lanthushållsskolor m. fl. skolor med ungefär samma fördel som till folkhögskolor.

Beträffande *tiden* för kurserna är redan angivet, att de böra börja med vårarbetet och sluta med höstarbetet. På detta sätt få eleverna deltaga i alla vid en trädgård förefallande arbeten.

Det dagliga praktiska arbetet bör upptaga omkring 6 timmar, vartill dagligen kommer omkring 2 timmars teoretisk undervisning i ämnen, som äro behöfveliga för elevernas utbildning.

Trädgårdsläraren (respektive lärarinnan) bör vara väl kvalificerad, varjämte biträde för den teoretiska undervisningen bör kunna erhållas av folkhögskolans lärare. Skolan står i övrigt under samma ledning som folkhögskolan.

Elever mottagas till ett antal av 5—10, allt efter trädgårdens storlek. För vinnande av inträde böra uppställas samma villkor som för inträde i lanthushållsskolor.

Avgift för undervisningen bör erläggas, dock högst 50 kronor för hela kursen.

För att underlätta tillträdet till kursen för obemedlade och mindre bemedlade böra sådana erhålla *stipendier* av statsmedel till samma belopp, som utgår vid folkhögskolor och lägre undervisningsanstalter för jordbruket, för närvarande 35 kronor i månaden för obemedlade och 20 kronor för mindre bemedlade. För varje skola torde det årligen erfordras omkring 500 kronor till stipendier. Räknar man med en skola i varje län, gör det 12,000 kronor för år.

Statsunderstöd. En trädgårdskurs bör alltid kunna bereda sig rätt avsevärda inkomster genom försäljning ur trädgården, men dels för att den inte skall vara helt beroende av sådan försäljning och dels för att en väl kvalificerad lärare skall kunna anställas, är behöfligt, att staten lämnar understöd åt de ifrågasatta kurserna. Ett belopp av 1,000 kronor årligen till varje skola torde vara tillräckligt, således för 24 skolor 24,000 kronor.

Det kunde måhända sättas i fråga, att statsanslaget bör uppvägas av mot-

svarande ordsbidrag. Det borde väl i så fall närmast komma från vederbörande hushållningssällskap. Emellertid äro hushållningssällskapen för närvarande så hårt ansträngda, särskilt med hänsyn till brännvinsmedlens indragande, att det finnes föga utsikt för, att de skola kunna lämna understöd till trädgårdskurserna. Det synes böra vara nog med, att sällskapen, såsom beträffande lantmannaskolorna, vitsorda deras behov för orten. Som ordsbidrag borde i stället skolornas nettoinkomster från trädgården kunna räknas.

Genom understöd till såväl skolorna som deras elever komme staten att få göra en rätt stor utgift, enligt förestående beräkning 36,000 kronor, men det kan ju icke anses oberättigat, då skolorna komme att fylla en viktig uppgift, och då enligt de sakkunnigas meddelande (sid. 11 och 12) den svenska staten lämnar betydligt mycket mindre understöd till trädgårdsodlingens främjande än t. ex. den norska och den danska staten.

De av mig föreslagna kurserna skulle alldeles särskilt lämpa sig för unga kvinnor. De sakkunniga framhålla (sid. 29) med stor styrka, att trädgårdsskötseln är synnerligen lämplig för kvinnor. Härtill kommer att vid folkhögskolorna under sommaren pågå just kvinnliga kurser. Sålunda komme med den föreslagna anordningen kvinnor ur olika kurser att föras tillsammans, och kunde de sålunda få tillfälle att öva inflytande på varandra till gagn för utbildningen. Ur arbets- och ordningssynpunkt vore det dessutom lämpligt, att enbart kvinnliga elever fördes tillsammans. Självklart är, att ledaren av en kvinnlig trädgårdskurs helst bör vara en kvinna.

På grund av det anförda tillåter jag mig alltså hemställa,

att herr statsrådet, vid behandlingen av frågan om trädgårdsundervisningens ordnande ville taga i övervägande lämpligheten av att för den elementära trädgårdsundervisningens främjande, i ungefärlig översensstämmelse med här framlagt förslag, inrätta trädgårdsskolor, som fortgå under en växtperiod och avse att i första rummet utbilda för trädgårdsskötsel å eget område, samt eventuellt framlägga förslag om medels anvisande för ändamålet.

Herrljunga den 8 oktober 1918.

S. Welin.

